

Kohtuasi C-519/19

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

9. juuli 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Varssavi regionaalne kohus, Poola)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

13. juuni 2019

Kaebuse esitaja:

Passenger Rights spółka akcyjna, asukoht Varssavi

Vastustaja:

Ryanair DAC, asukoht Dublin (Iirimaa)

[lk 1] [...]

KOHTUMÄÄRUS

13. juuni 2019

Sąd Okręgowy w Warszawie XXIII Wydział Gospodarczy Odwoławczy (Varssavi regionaalse kohtu XXIII kaubandusajade apellatsioonikolleegium) [...]

[...]

vaadanud läbi [...]

[...]

Passenger Rights spółka akcyjna, asukoht Varssavi (varem: Passenger Rights sp. z o.o., asukoht Varssavi), hagi

Ryanair DAC, asukoht Dublin (Iirimaa) vastu

maksenõude asjas,

vastustaja kaebuse alusel,

mis esitati Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Pealinna Varssavi rajoonikohus Varssavis) 15. veebruari 2019. aasta

otsuse [...] peale,

määrab:

tuginedes Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 267, esitada Euroopa Liidu Kohtule järgmine eelotsuse küsimus:

Kas nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 2 punkti b, artikli 3 lõikeid 1 ja 2 ja artikli 6 lõiget 1 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artiklit 25 tuleb kohtualluvuse kokkuleppe kehtivuse kontrollimisel tõlgendada nii, et asjaolule, et lepingutingimuse suhtes ei ole eraldi kokku lepitud ja leping sisaldab ebaõiglasi tingimusi, mis tulenevad kohtualluvuse kokkuleppest, võib tugineda ka tarbijalt loovutamise teel omandatud nõude lõppostja, kes ise ei ole tarbija staatuses?

[lk 2]

Põhjendus

1. ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

Hageja Passenger Rights spólka akcyjna, asukoht Varssavi, taotles, et kostja Ryanair DAC, asukoht Dublin (Iirimaa), tasuks talle tühistatud Milano-Varssavi lennu eest hüvitisena 250 eurot.

Vastusena hagile esitas kostja vastuväite, mida põhjendas Poola kohtu kohtualluvuse puudumisega, ja taotles hagi tühistamist. Kostja osutas, et veolepingu sõlmimisel lähtuti Ryanairi üldistest veotingimustest, millega reisija nõustus interneti teel lennupiletit ostes. Kostja osutas, et üldiste veotingimuste punkti 2.4 kohaselt tuleb juhul, kui puuduvad eraldi sätted, mis tulenevad konventsioonist või kehtivatest seadusest, kostja kui vedajaga sõlmitud veolepingut, üldisi veotingimusi ja kostja tingimusi tõlgendada Iiri õiguse kohaselt ning kõik lepingust tulenevad või lepinguga seotud vaidlused kuuluvad Iiri kohtute kohtualluvusse. Kostja rõhutas, et hageja, kes omandas nõude tarbija käest, on samuti seotud Iiri kohtu kohtualluvusega.

Oma 15. veebruari 2019. aasta otsusega lükkas esimese astme kohus tagasi hagi tühistamise taotluse, nagu seda on teinud ka teised Poola kohtud paarikümnes analoogses asjas. Kohus selgitas, et hageja hõlmatud nõue ja hageja on seotud kohtualluvuse sättega, mille kohaselt kohaldatakse lepingu suhtes Iiri õigust ja

sellest lepingust tulenevaid vaidlusi lahendavad Iiri kohtud, kuid käesolevat asja arutav Sąd Rejonowy (rajoonikohus) on seisukohal, et kõnealune säte ei olnud siduv nõude omandajale (reisijale). Kohus viitas seejuures nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglase tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 3 lõikele 1, mille kohaselt lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.

Kostja esitas kaebuse, osutades, et liidu õiguses ette nähtud tarbijakaitse süsteem kehtib vaid lõpptarbijale, kelleks on eraisik, [lk 3] kes ei tegele äritegevuse ega erialase tegevusega. Kostja osutas, et hageja ei ole tarbija ega saa seega kasutada tarbijalepingutele ette nähtud kohtulikku kaitset. Kostja väitis kaebuses muu hulgas, et rikutud on tsiviilmenetluse seadustiku (Kodeks postępowania cywilnego) artikli 1099 § 1 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1215/2012 („Übersõnastatud Brüsseli I määrus“) artikli 17 lõiget 3 koostoimes artikliga 19, kuivõrd neist õigusaktidest ei ole kinni peetud ja tulemusena on jõutud seisukohale, et üldised veotingimused ja reeglistik ei ole tarbijale siduvad, ei ole sellest tulenev siduv kostja jaoks. Kostja väitis oma kaebuses samuti, et rikutud on tsiviilseadustiku (Kodeks cywilny) artiklit 385¹ koostoimes tsiviilseadustiku artikli 385³ punktiga 23 ja artikliga 509 seoses kohaldamisega käesolevas asjas, eelkõige seoses seisukohaga, et kostja reeglistiku sätted, mis välistavad Poola kohtute kohtualluvuse, ei ole tarbija (hageja seadusliku eelkäija) jaoks siduvad ega ole seega siduvad ka hageja jaoks, kellele nõue loovutati.

1. EUROOPA LIIDU ÕIGUS

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades

Artikkel 25

1. Kui pooled, olenemata sellest, kus on nende alaline elukoht, on kokku leppinud, et konkreetsest õigussuhtest tulenenud või tuleneda võivate vaidluste lahendamiseks on pädev liikmesriigi kohus või kohtud, on see kohus või need kohtud pädevad, välja arvatud juhul, kui kõnealune kokkulepe on sisulise kehtivuse poolest asjaomase liikmesriigi õiguse kohaselt tühine. Kohtualluvus on erandlik, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti. Kohtualluvuse kokkulepe sõlmitakse kas:

- a) kirjalikult või suuliselt kirjaliku kinnitusega;
- b) vormis, mis vastab poolte vahel väljakujunenud tavale, või
- c) rahvusvahelise kaubanduse puhul vormis, mis vastab kaubandustavale, millest pooled olid või pidid olema teadlikud ning mis on asjaomase kaubanduse

valdkonnas laialt tuntud ning mida selles valdkonnas tegutsevad asjakohast liiki lepingute pooled regulaarselt kasutavad.

2. Elektrooniliselt edastatud teave, mille puhul on võimalik kokkulepet alaliselt säilitada, võrdsustatakse kirjaliku vormiga.

[lk 4] 3. Liikmesriigi kohtul või kohtutel, kelle pädevus on määratud usaldusühingu (trust) asutamisdokumentiga, on asutaja, usaldusosaniku või kasusaaja vastu algatatud menetluste puhul erandlik pädevus, kui asi puudutab kõnealuste isikute suhteid või nende õigusi või kohustusi, mis tulenevad usaldusühingust (trust).

4. Usaldusühingu (trust) asutamise kokkuleppe või dokumendi sätetel, millega pädevus kindlaks määratakse, ei ole õigusjõudu, kui need on vastuolus artikliga 15, 19 või 23, või kui on välistatud kohtute pädevus, kellele asi allub erandlikult artikli 24 kohaselt.

5. Kohtualluvuse kokkulepet, mis on osa lepingust, käsitatakse lepingu muudest tingimustest sõltumatu kokkulepena.

Kohtualluvuse kokkuleppe kehtivust ei saa vaidlustada üksnes seetõttu, et leping ei ole kehtiv.

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes

Artikkel 2

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) ebaõiglaste tingimused – artiklis 3 kindlaks määratud lepingutingimused;
- b) tarbija – füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega;

Artikli 3 lõiked 1 ja 2

1. Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat. Ilma et see piiraks aluslepingutes sisalduvate erisätete kohaldamist, on aluslepingutes käsitletud valdkondades keelatud igasugune diskrimineerimine kodakondsuse alusel.

[lk 5] Tehes otsuse seadusandliku tavamenetluse kohaselt, võivad Euroopa Parlament ja nõukogu võtta vastu eeskirju, mis on kavandatud niisuguse diskrimineerimise keelamiseks. 2. Tingimust ei loeta kunagi eraldi kokkulepituks,

kui see on eelnevalt koostatud ning tarbija ei ole seetõttu saanud tingimust sisuliselt mõjutada, eriti eelnevalt koostatud tüüplepingute puhul.

Asjaolu, et tingimuse teatavad aspektid või üks konkreetne tingimus on eraldi kokku lepitud, ei välista käesoleva artikli kohaldamist lepingu ülejäänud osa suhtes, kui lepingu üldhinnangu põhjal selgub, et leping on ikkagi eelnevalt koostatud tüüpleping.

Kui müüja või teenuste osutaja väidab, et tüüptingimus on eraldi kokku lepitud, langeb selle tõendamiskohustus temale.

Artikli 6 lõige 1

1. Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on oma siseriiklike õigusaktide alusel tarbijaga sõlminud, ei ole tarbijale siduvad ning leping on kõnealustel tingimustel lepinguosalistele jätkuvalt siduv ainult juhul, kui seda on võimalik jätkata nii, et see sisaldab ebaõiglasi tingimusi.

2. LIIKMESRIIGI ÕIGUS

10. mai 2018. aasta tsiviilseadustik (Kodeks cywilny, edaspidi „k.c.“) (Dz. U. 2018, jrk nr 1025);

14. juuni 2018. aasta tsiviilmenetluse seadustik (Kodeks postępowania cywilnego, edaspidi „k.p.c.“) (Dz. U. 2018, jrk nr 1360)

K.p.c. artikli 1099 lõige 1

Kui puudub piisav alus riigisisese kohtualluvuse põhjendamiseks kohtuasjas ja menetlus välisriigi kohtus või muus asutuses ei ole võimalik või ei saa nõuda selle läbiviimist, kuulub asi riigisisesse kohtualluvusse, kui on olemas piisav seos Poola õiguskorraga.

K.c. artikkel 385¹, artikli 385³ punkt 23, artikkel 509

[lk 6] (artikkel 385¹) 1. Tarbijalepingu tingimused, mida ei ole eraldi kokku lepitud, ei ole tarbijale siduvad, kui need kujundavad tarbija õigusi ja kohustusi viisil, mis on vastuolus heade tavadega ja kahjustavad tõsiselt tarbija huve (keelatud lepingutingimused). See ei kehti tingimuste kohta, mis puudutavad poolte põhisooritusi, eelkõige hinda või tasu, kui need tingimused on sõnastatud ühetimõistetavalt.

2. Kui mõni lepingutingimus ei ole lõike 1 kohaselt tarbijale siduv, jääb leping muus osas pooltele siduvaks.

3. Lepingutingimused, mida ei ole eraldi kokku lepitud, on need, mille sisu ei ole tarbija saanud tegelikult mõjutada. Eelkõige on need lepingutingimused, mis sisalduvad teise lepingupoole koostatud lepingu tüüpvormis.

4. Kohustus tõendada, et tingimused on individuaalselt kokku lepitud, lasub sellel, kes nii väidab.

(artikli 385³ punkt 23) Kahtluse korral loetakse, et keelatud lepingutingimused on need, mis eelkõige välistavad Poola kohtute kohtualluvuse või annavad asja arutamiseks Poola või välisriigi vahekohtule või muule asutusele või määravad asja sellise kohtu alluvusse, mis ei ole seaduse järgi asukoha poolest õige.

(artikkel 509) 1. Võlausaldaja võib ilma võlgniku nõusolekuta loovutada nõude kolmandale isikule (üleandmine), kui seadus, lepingusätted või kohustuse iseloom seda ei takista.

2. Koos nõudega lähevad nõude omandajale üle kõik nõudega seotud õigused, eelkõige intressinõuded.

LIIKMESRIIGI KOHTU KAHTLUSED

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades süstemaatika järgi on kostja elukoha või asukoha järgne kohtualluvus üldpõhimõtte, mis on sätestatud määruse artiklis 4. Vaid erandina sellest reeglist näeb kõnealune õigusnorm ette täpselt loetletud juhud, mil kostja vastu võib hagi esitada või peab selle esitama teise liikmesriigi kohtusse. Selle üldpõhimõtte erandiks olevaid juriidilisi põhimõtteid [lk 7] tuleb tõlgendada kitsalt ehk neid ei tohi tõlgendada viisil, mis jääks välja määruuses selgelt ette nähtud juhtumite piiridest (vaata Euroopa Kohtu 25. jaanuari 2018. aasta kohtuotsust Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37; Euroopa Kohtu 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsust Gruber, C-464/01, EU:C:2005:32, punkt 32).
2. Euroopa Kohus sedastas oma 9. juuli 2009. aasta otsuses *Peter Rehder vs. Air Baltic Corporation* [C-204/08, EU:C:2009:439], et nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 5 punkti 1 alapunkti b teist taanet tuleb tõlgendada nii, et reisijate lennutranspordi korral ühest liikmesriigist teises liikmesriigis asuvasse sihtkohta, mis toimub lepingu alusel, mis on sõlmitud vaid ühe lennuettevõtjaga, kes on tegelik vedaja, on kohus, kes on pädev lahendama sellel transpordilepingul ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määrusel (EÜ) nr 261/2004, millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 295/91, põhinevat hüvitisnõuet, hageja valikul see kohus, mille tööpiirkonnas asub lennuki väljumis- või saabumiskoht, nagu need on lepingus kokku lepitud. Kõnealuses kohtuasjas oli väljalennu kohaks Poola.
3. Selles kohtuasjas sidus kohtuasjaga hõlmatud nõude omandanud reisijat ja kostjat kohtualluvuse klausel, mis määras, et veolepingule kohaldatakse Iiri õigusnorme ja lepingust tulenevad vaidlused lahendatakse Iiri kohtus. Esimese astme kohus leidis, et see klausel ei ole nõude omandajale (reisijale) siduv nõukogu 5. aprilli

1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 3 lõike 1 alusel, mille kohaselt lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat. Esimese astme kohus leidis, et üldiste tingimuste ja vedaja tingimuste sätete suhtes ei lepitud tarbijaga eraldi kokku, ja seega ei ole need siduvad hageja ehk nõude omandaja jaoks. Esimese astme kohus viitas ka liikmesriigi õiguse analoogsetele õigusnormidele ehk k.c. artiklile 385¹ koostoimes artikli 385³ punktiga 23, millest tuleneb tarbija eriline materiaalõiguslik kaitse.

[lk 8]

4. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 25 lõikele 1, kui pooled, olenemata sellest, kus on nende alaline elukoht, on kokku leppinud, et konkreetsest õigussuhtest tulenenud või tuleneda võivate vaidluste lahendamiseks on pädev liikmesriigi kohus või kohtud, on see kohus või need kohtud pädevad, välja arvatud juhul, kui kõnealune kokkulepe on sisulise kehtivuse poolest asjaomase liikmesriigi õiguse kohaselt tühine. Kohtualluvus on erandlik, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti.
5. Tuleb märkida, et tarbijale kuuluv nõue läks loovutamislepingu alusel üle juriidiliseks isikuks olevale õigussubjektile. Liikmesriigi õigusnormide ja Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) praktika kohaselt on lubatud ka ebaõiglaseks peetava nõude üleandmine ja tarbijal on nõude kogumist professionaalsele organisatsioonile usaldades suurem võimalus seda kätte saada, kui tegutsedes üksikisikuna ettevõtja vastu, kelle keelatud tegevuse ohvriks ta on langenud. Lepingusätete ebaõigluse tulemusena saab tekkida nõue ainult tarbija kasuks, aga seda nõuet võib täita ka teenuseosutajana tegutseva muu õigussubjekti vahendusel, muu hulgas ülekandega inkassole, see tähendab, et õigussubjekt, kellele nõue loovutati, kogub nõude enda nimel, aga nõude loovutanud tarbija jaoks. See ei kahjusta tarbija huve. Lepingusätte ebaõiglane iseloom võib ilmneda menetluse käigus, mille raames nõude omandanud ettevõtja esitab võlgnikule maksenõude [...] Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) ei analüüsinud seda küsimust aga liidu õiguse tõlgendamise seisukohast.
6. Sąd Okręgowy (regionaalne kohus) tekkis kahtlus, kas nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 3 lõike 1 ja artikli 6 lõike 1 kohaselt saab tarbijalt nõude omandanud õigussubjekti lugeda tarbijaks, kuna selle hinnangu andmine eeldab kohtualluvuslepingu [lk 9] kehtivuse uurimist. On vaidlustamatu fakt, et nõude omandaja on ettevõtja ja nõude omandas ta reisija (tarbija) käest oma äritegevuse raames. Seega tekkib küsimus, kas ta saab tugineda õigustele, mis kuuluvad *de facto* tarbijale, kohtualluvuse sätte valdkonnas ning kas liikmesriigi kohus on

volitatud kontrollima seda sätet nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ artikli 3 lõike 1 ja artikli 6 lõike 1 kohaselt.

7. Liidu õigusnormide kohaselt loetakse tarbijaks füüsiline isik, kelle tegevus ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega. Tarbija on määratletud äritegevusega tegeleva õigussubjekti vastandina (Euroopa Kohtu 3. juuli 1997. aasta kohtuotsus Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, punkt 16; 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsus Gruber, C-464/01, EU:C:2005:32, punkt 36). Nõukogu 5. mai 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ tähenduses mõistetakse tarbija all iga füüsilist isikut, kelle tegevus ei ole seotud tema ameti, ettevõtluse või kutsetegevusega. Oma 19. jaanuari 1993. aasta kohtuotsuses Shearson Lehman Hutton vs. TVB (C-89/91, EU:C:1993:15) sedastas Euroopa Kohus, et liidu õiguses ette nähtud tarbijakaitsesüsteemi ülesandeks on tagada asjakohane kaitse tarbijale kui lepingupoolele, keda peetakse võrreldes ettevõtjaga majanduslikult nõrgemaks ja juriidiliselt vähem kogunud pooleks ja keda ei tohiks hagi esitamisest heidutada sellega, et ta peab hagi esitama selle osalisriigi kohtule, kus on lepingupartneri alaline asukoht. Selles samas asjas juhtis Euroopa Kohus tähelepanu asjaolule, et need õigusnormid puudutavad eraisikust lõpptarbijat, kes ei tegele majandus- ega kutsetegevusega.
8. Euroopa Kohtu otsuste alusel tuleb tarbija mõistet tõlgendada kitsalt ja lähtuda tuleb selle isiku positsioonist konkreetses lepingus, arvestades lepingu iseloomu ja eesmärki, mitte selle isiku subjektiivset olukorda, kuna sama isikut võib teatavate tehingute suhtes pidada tarbijaks ja teiste tehingute suhtes majandus- või kutsetegevuses tegutsejaks (vt analoogia alusel samuti 3. juuli 1997. aasta kohtuotsus Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, punkt 16; 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsus Gruber, C-464/01, EU:C:2005:32, punkt 36).

[lk 10]

9. Liikmesriigi kohtu kahtlused on seotud küsimusega, kas olukorras, kus tarbija on loovutanud nõude ettevõtjale, on ettevõtjal tarbija õigused ja kas ta saab toetuda liidu tarbija staatust kaitsvale režiimile, mis tuleneb muu hulgas nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13 artikli 3 lõikest 1 ja artikli 6 lõikest 1. Nagu Euroopa Kohus on selles kontekstis sedastanud, ei saa nõude loovutamine iseenesest mõjutada asjakohase kohtu määramist (Euroopa Kohtu 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490; 21. mai 2015. aasta kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335). Peale selle osutas Euroopa Kohus, et põhikohtuasja esemeks olev loovutamine ei saa viia uue, nõude ülevõtjaks oleva tarbija jaoks määratletud kohtualluvuse aluse tekkimiseni. Euroopa Kohus leidis, et olukorras, kus nõue tuleneb keelatud tegevusest, mis on tihedalt seotud sündmuse toimumise kohaga, ei mõjuta asjaolu, et esialgne võlausaldaja on loovutanud nõude teisele isikule, asjakohase kohtu määramist. Ehk Euroopa Kohtu hinnangul on oluline nõude iseloom ja kategooria, mis mõjutavad kohtualluvuse määramist. Nõude üleandmine ei muuda kohustuse esialgset iseloomu ja seetõttu ei muutu ka kohtualluvus.

10. Oma 7. veebruari 2013. aasta kohtuotsuses Refcomp (C-543/10, EU:C:2013:62) sedastas Euroopa Kohus, et kohtualluvuse tingimus võib tagajärgi kaasa tuua vaid poolte vahel, kes on andnud nõusoleku lepingu sõlmimiseks. Oluline on, et see tingimus oleks poolte vahel kokku lepitud. Et sellele tingimusele saaks tugineda kolmanda isiku suhtes, on vaja selle isiku nõusolekut.
11. Eeltoodust erinevalt aga sedastas Euroopa Kohus kohtuasjas C-498/16 Schrems, milles tehti otsus 25. jaanuaril 2018, et määruse nr 44/2001 artiklis 15 ja järgnevates artiklites sätestatud erisüsteem, mis on ajendatud soovist kaitsta tarbijat, keda peetakse lepingupartnerist majanduslikult nõrgemaks ja juriidiliselt vähem kogenud pooleks, toimib nii, et tarbijale kehtib kaitse vaid juhul, kui ta ise on menetluses hageja või kostja. Seetõttu ei saa hageja, kes ise ei ole menetluse esemeks oleva tarbijalepingu pool, kasutada tarbijale sätestatud kohtualluvuse alust (vt analoogia alusel ka 19. jaanuari 1993. aasta kohtuotsust Shearson Lehman Hutton, C-89/91, EU:C:1993:15, punktid 18, 23 ja 24). Ülaloodud kaalutlusi tuleb silmas pidada ka tarbija puhul, kellele teised tarbijad on nõuded loovutanud.
- [lk 11]** Euroopa Kohus on sedastanud, et ülaloodud määruse artikli 16 lõikes 1 seoses tarbijalepingutega kehtestatud kohtualluvuse eeskirjad on selle artikli sõnastuse alusel kohaldatavad ainult hagile, mille tarbija algatab teise lepinguosalise vastu, mis tähendab tingimata, et tarbijal peab olema sõlmitud leping oma majandus- või kutsetegevuse raames tegutseva kostjaga (28. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 32). Tarbija ja kostjaks oleva ettevõtja vahel sõlmitud lepingu olemasolu tingimus võimaldab tagada kohtualluvuse ennustatavuse, mis on määruse nr 44/2001 üks eesmärke, nagu ilmneb selle määruse põhjendusest 11.
12. Selle kohtupraktika kontekstis tekkib kahtlus, kas kohtualluvuse määramine ja kohtualluvuse tingimuse kehtivus on kohustuse esialgne iseloom ja kas ka ettevõtja, kes on nõude omandanud, saab vaidlustada kohtualluvuse kui tarbijakaitse seisukohast lubamatu lepingusätte.
13. Kui lähtuda tarbija mõiste kitsast määratlusest, ei saa ettevõtja, kes on nõude tarbija käest omandanud, kasutada tarbijale ette nähtud kaitset ega tugineda kohtualluvuse tingimuse tühisusele.
14. Võib aga arvesse võtta, et olulise tähendusega on vaid esialgne nõue, selle kohustuse allikas, millest nõue tuleneb, mis määratleb nõude iseloomu, ja nõude loovutamine iseenesest ei muuda kohustuse iseloomu. Nii saaks ettevõtja tugineda 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13 EMÜ artikli 3 lõikest 1 ja artikli 6 lõikest 1 tulenevale tarbijakaitse ulatusele, võttes üle mitte ainult tarbija õigused ja kohustused, vaid kogu tarbija staatuse koos kõigi selle tagajärgedega. Seejuures ei ole tegemist mitte ainult kohtualluvustingimuse enda, vaid kogu tarbijakaitse süsteemi ülekandmisega nõude omandajale, mis tuleneb faktist, et kõnealuse lepingu pooleks on nõrgem õigussubjekt.

15. Selline tarbijakaitse ulatuse laiendamine ei tundu aga olevat põhjendatud, võttes arvesse tarbija mõiste üsna kitsast määratlust. Veelgi enam, direktiiv kehtestab liikmesriikide jaoks sellise liikmesriigi õiguse mudeli, et ebaõiglased tingimused lepingutes, mille müüjad või tarnijad on sõlminud tarbijatega, ei ole siduvad tarbija kui majanduslikult nõrgema poole jaoks. Selline on liidu õiguses sätestatud tarbijakaitse süsteemi eesmärk. Süsteem peab tagama kaitse tarbijale kui võrreldes ettevõtjaga majanduslikult nõrgemale ja juriidiliselt [lk 12] vähem kogunud poolele, keda ei tohiks hagi esitamisest heidutada sellega, et ta peab hagi esitama selle osalisriigi kohtule, kus on lepingupartneri alaline asukoht (Euroopa Kohtu 19. jaanuari 1993. aasta kohtuotsus *Lehmann Hutton Inc*, C-89/91, EU:C:1993:15). Neid asjaolusid silmas pidades on vastamine vajalik liikmesriigi kohtus poolelioleva vaidluse lahendamiseks.

TÖÖDOKUMEN